

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 3/2010 vp

Valtioneuvoston selonteko valtiontalouden kehysistä vuosille 2011—2014

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 13 päivänä huhtikuuta 2010 lähettäessään valtioneuvoston selonteon valtiontalouden tarkistetuista kehyksistä vuosille 2011—2014 (VNS 2/2010 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi valtiovarainvaliokuntaan samalla päättänyt, että muut erikoisvaliokunnat voivat halutessaan antaa lausuntonsa valtiovarainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Jyri Inha ja neuvotteleva virkamies Kirsti Vallinheimo, valtiovarainministeriö
- kansliapäällikkö Jarmo Vaittinen, talousjohtaja Hannele Laihonon ja talousylitarkastaja

Heikki Piiparinen, maa- ja metsätalousministeriö

- johtaja Seppo Aaltonen ja tutkimuspäällikkö Erno Järvinen, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- puheenjohtaja Holger Falck, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC
- ylijohtaja Hannu Raitio, Metsäntutkimuslaitos
- erikoistutkija, tekniikan tohtori Heikki Lehtonen, MTT Taloustutkimus
- tulosalueen päällikkö Jouko Kostamo, Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Metsäteollisuus ry
- Koneyrittäjien liitto ry.

VALTIONEUVOSTON SELONTEKO

Maataloutta, maaseudun kehittämistä ja kalataloutta tuetaan kansallisten ja EU:n yhteisten maatalous- ja kalastuspolitiikan tavoitteiden mukaisesti sekä EU:n rahoituksella että kansallisin varoin.

Maatilojen vuosina 2000—2007 otettujen korkotukilainojen vähimmäiskorkoa alennetaan investoineiden tilojen taloudellisen tilanteen helpottamiseksi. Mahdollisesta tarpeesta siirtää varoja MAKERAan päättää seuraava eduskunta.

Suurpetojen aiheuttamien vahinkojen syntyä pyritään estämään aiempaa tehokkaammin erityisesti poronhoitoalueella vahvistettujen hoitosuunnitelmien linjausten mukaisesti. Kehyksessä on jo aiemmin varauduttu vahinkokorvausten muutoksiin uuden riistavahinkolain johdosta.

Metsätaloudessa tuki puuntuotannon kestävyuden turvaamiseen pidetään vuosina 2011—2014 noin 72 milj. euron tasolla. Metsäluonnon

hoidon edistämistä tuetaan noin 12 miljoonalla eurolla kunakin kehysvuonna.

Saimaannorpan suojeluun on varauduttu osoittamaan 360 000 euroa vuosittain.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Maatalous

Valiokunta pitää tärkeänä maatalouden ja maaseudun kilpailukyvyn ja rakennekehityksen edistämistä. Harjoitettavalla maatalouspolitiikalla tulee tukea aktiivitulojen toiminnan kannattavuutta, viljelijöiden nousevaa tulokehitystä ja kotimaisiin raaka-aineisiin perustuvan elintarviketuotannon säilyttämistä nykytasolla. Tärkeää on kehittää perheviljelmiin perustuvaa maataloutta siten, että tavoitteena on sen tuottavuuden nostaminen ja kilpailukyvyn parantaminen. Energian myynnistä kaikissa muodoissaan tulee muodostua uusi tulolähde maatiloille.

Selonteossa on maininta siitä, että maatilojen vuosina 2000—2007 ottamien korkotukilainojen vähimmäiskorkoa alennetaan investoineiden tilojen taloudellisen tilanteen helpottamiseksi. Valiokunta pitää välttämättömänä, että toimenpide saatetaan välittömästi voimaan, jotta sillä saavutetaan todellista hyötyä taloudellisista ongelmista kärsiville tiloille.

Valiokunta on muun muassa lausunnossaan valtioneuvoston selonteosta valtiontalouden kehityksistä vuosille 2010—2013 (MmVL 8/2009 vp — VNS 3/2009 vp) kiinnittänyt huomiota siihen, että liittymissopimuksen 141 artiklaan perustuvan neuvottelutuloksen toimeenpano sellaisenaan merkitsee sopimuskaudella Etelä-Suomen viljelijöille huomattavia tulonmenetyksiä. Tulotukien maksuvaltuus alenee tukikaudella 2008—2013 asteittain vuoden 2008 enintään 93,9 miljoonasta eurosta enintään 62,93 miljoonaan euroon vuonna 2013. Mikäli rakennekehitykseen ei kohdenneta riittävästi varoja, elintarviketeollisuutemme kotimaisen raaka-aineen saanti vähenee ja samalla huoltovarmuus maassamme vaarantuu. Valiokunta pitää välttämättömänä, että hallitus hallitusohjelman mukaisesti seuraa maatalouden kannattavuuden ja viljelijä-

väestön tulotason muutoksia varmistaen mm. verotuksen keinoin tulokehityksen.

Valiokunnalle toimitetusta selvityksestä on käynyt ilmi, että maatalouden investointitarpeen mukaiseksi avustumääräksi toiminta- ja taloussuunnitelmakaudelle 2011—2014 on arvioitu 120—130 miljoonaa euroa vuodessa. Valtionlainoja Maatalouden kehittämisrahastosta (Makera) myönnettäisiin edelleen vain porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain tai kolttalain mukaisiin toimiin. Rahaston varoja käytetään myös maatalouden, maaseudun, porotalouden ja luontaiselinkeinojen tutkimus- ja kehittämistoimintaan. Lisäksi rahaston varoista maksetaan luottolaitoksille valtionlainojen hoitamisesta aiheutuvat hoitopalkkiot sekä rahaston maaomaisuuden hankkimisesta ja hoitamisesta aiheutuvat menot. Näihin muihin menoihin arvioidaan tarvittavan yhteensä noin 13 miljoonaa euroa vuodessa. Rahaston varojen tarve on siten keskimäärin 133—143 miljoonaa euroa vuodessa.

Valiokunnalle toimitetussa selvityksessä on myös todettu, että Makeran käytettävissä on vuonna 2010 noin 200 miljoonaa euroa. Tästä noin puolet on ns. omia tuloja (lainojen lyhennyksiä ja korkoja ja EU:n rahoitusosuuksia) ja toinen puoli siirtoa talousarviosta ja edelliseltä vuodelta. Vuonna 2011 käytettävissä on vielä riittävästi varoja mm. talousarviosiirron ja siirtyvien erien johdosta. Makeran omien tulojen jatkuvasti supistuessa vuonna 2014 varoja arvioidaan olevan käytettävissä enää noin 61 miljoonaa euroa. On arvioitu, että kaudella 2012—2014 käytettävissä on vuosittain keskimäärin 83 miljoonaa euroa. Kun vuosittainen rahoitus-tarve on n. 138 miljoonaa euroa, tarvitaan rahastoon lisärahoitusta keskimäärin 55 miljoonaa euroa vuodessa. Valiokunta pitääkin välttämättömänä, että Makeran toimintaedellytykset turva-

taan muun muassa siten, että selvitetään mahdollisuudet uusiin rahoitusmenetelmiin.

Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että ympäristötukeen sitoutuneen tilan tukikelvottomat lohkot saatetaan myös tuen piiriin. Nämä lohkot on raivattu ennen vuotta 2004 tai otettu taikka otetaan uudelleen viljelyyn (muun muassa erilaisten vajelemättömyyssopimusten tai erityisympäristötukisopimusten päätyttyä), ja ne ovat jääneet ilman ympäristötukea, vaikka näillä lohkoilla joudutaan joka tapauksessa noudattamaan ympäristötuen ehtoja. Valiokunta korostaa sitä, että tilatasolla näiden peltojen osuus saattaa olla huomattava, jolloin myös tukimenetykset muodostuvat huomattaviksi. Koska kyseiset pellot ovat saaneet aiemmin viranomaisen hyväksymän pellon aseman, valiokunta pitää tärkeänä, että johdonmukaisuuden ja oikeudenmukaisuuden vuoksi samoista pelloista on saatava täydet tuet niiden palatessa jälleen viljelykäyttöön.

Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että maatalouden ja maaseudun tutkimustoimintaan osoitetaan sen tason turvaava rahoitus ja että maaseutumaisille seutukunnille taataan kattavat, maaseutuyritysten tarpeita vastaavat koulutus- ja neuvontapalvelut, jotka luovat maaseudun kehittämiselle vankan osaamis pohjan.

Valiokunta tuo tässä yhteydessä lisäksi esiin sen, että eri yhteyksissä on käynyt ilmi, että Senaatti-kiinteistöjen asiakkaina olevien virastojen ja laitosten toimintaa rasittavat tilakustannuksiin liittyvät ongelmat. Valiokunta pitääkin tärkeänä, että Senaatti-kiinteistöjen asiakkaina olevilla virastoilla ja laitoksilla on riittävät määrärahat toimitilakustannuksista selviämiseen niin, ettei niiden kattamiseen tarvitse käyttää varsinaiseen toimintaan tarkoitettuja määrärahoja.

Viitaten mietintöönsä valtioneuvoston maaseutupoliittisesta selonteosta (MmVM 4/2010 vp — VNS 5/2009 vp) valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että maaseudun infrastrukturista ja palveluista huolehditaan. Alueiden saavutettavuus on keskeistä alueiden asukkaiden kannalta kuin myös elinkeinoelämän toimintaedellytysten ja kehittämisen kannalta. Valiokunta korostaa sitä, että riittävä rahoitus liikenneväylien

hoitoon ja alemmanasteiselle tieverkostolle sekä yksityisteiden tukeen tulee turvata. Myös rautatieverkon kunnosta tulee huolehtia ja vesikujetusten samoin kuin sisävesireittien kehittämiseen tulee panostaa.

Metsätalous

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että kestävän metsätalouden rahoituksen eli ns. KEMERA-tuen osuutta uudessa kehyksessä on supistettu 10 miljoonaa euroa vuosina 2011—2013. Vähennys perustuu vuoden 2009 toisessa lisätalousarviossa momentille myönnettyyn 12 miljoonan euron lisämäärärahaan. Tuolloin lisäyksen edellytyksenä oli, että kehyksissä momentin määrärahaa ja valtuutta supistetaan tulevina vuosina yhteensä 10 miljoonaa euroa (VN-periaatepäätös 25.6.2009). Uudessa kehyksessä KEMERA-tukeen on vuosittain varattu noin 73 miljoonaa euroa.

Valiokunta pitää KEMERA-tukeen tehtyä vähennystä erittäin ongelmallisena, koska käytävissä olevat määrärahat ovat toiminnan tasoon nähden niukat jo ennestään. Esimerkiksi vuonna 2009 tuen käyttö oli yhteensä 79 miljoonaa euroa, minkä lisäksi määrärahan loppumisen vuoksi kuluvalle vuodelle maksatuksia siirtyi maksettaviksi yhteensä 19 miljoonan euron edestä. Määrärahatarvetta lisäsi erityisesti nuorista metsistä korjatun energiapuun määrän voimakas lisääntyminen. Valiokunta kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että energiapuun käyttöä on kaavailtu nostettavan aiemmin Kansallinen metsäohjelma 2015:ssä (KMO) tavoitellusta 8—10 miljoonasta kiintokuutiometrin vuotuisesta käytöstä 15 miljoonaan kiintokuutiometriin, mikä edellyttää lisärahoitusta. Suomi on sitoutunut nostamaan uusiutuvien energialähteiden osuuden nykyisestä 28 prosentista 38 prosenttiin vuoteen 2020 mennessä. Nousutavoitteesta metsähakkeen osuus on yli puolet. Rahoituksen vaje tähän nähden on vuonna 2010 noin 20 miljoonaa euroa vuodessa.

Jos KEMERA-tuen piiriin kuuluvien töiden toteuttaminen jatkuu kuluvana vuonna vuoden 2009 tasolla eikä lisäbudjeteissa momentille myönnetä lisämäärärahaa, tulevat tukirahat lop-

pumaan jo kesällä. Vuoden 2010 rahoituksesta 28 miljoonaa euroa eli 38 prosenttia oli käytetty jo maaliskuun loppuun mennessä. Vuodelle 2011 siirtyvien maksatusten määräksi arvioidaan noin 35 miljoonaa euroa. Tämä veisi puolet kehyksen mukaisesta määrärahasta vuonna 2011. Kun määrärahat ovat viime vuosien valtion talousarvioissa olleet edellä todetun mukaisesti riittämättömiä ja ovat sitä tänäkin vuonna, valiokunta pitää välttämättömänä, että kehyksissä osoitetaan KEMERA-tukien rahoitukseen tarvittava määrärahojen lisäys.

Metsäluonnon hoidon edistämisen rahoitus (talousarvion momentti 30.44.45) on nousemas-
sa nykyisestä 10 miljoonan euron tasosta keskimäärin 12 miljoonaan vuosina 2011—2014. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että valtioneuvoston vuosille 2008—2016 hyväksymässä Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmassa (METSO-ohjelma) määrärahojen tarpeeksi on arvioitu 12,8 miljoonaa euroa.

Valiokunta toteaa, että Metsäntutkimuslaitokselle (Metla) vuosi 2011 tulee olemaan tuottavuusohjelman kannalta erittäin ongelmallinen, koska vuoteen 2011 päättyvälle kaudelle asetusta 154 henkilötyövuoden (htv) kokonaisvähennyksestä jää toteutettavaksi vuonna 2011 peräti 73 htv:ta. Laitoksen ikärakenteesta johtuen vähennyksistä voidaan toteuttaa luonnollisen poistuman avulla ainoastaan 13 htv:ta. Loput vähennyksistä (60 htv) joudutaan toteuttamaan henkilöstön irtisanomisten kautta. Irtisanomisia edeltävät yhteistyöneuvottelut käynnistyvät tou-

kokuussa 2010. Valiokunta katsoo, että ongelma tulee ratkaista siten, että Metlalle myönnetään lisäaikaa vähennysten toteuttamiseksi vuoteen 2015 saakka, jolloin vähennykset voidaan toteuttaa kokonaisuudessaan luontaisen poistuman avulla.

Metsätalouden valtionapuorganisaatioille, eli metsäkeskuksille ja Metsätalouden kehittämis-
keskus Tapiolle, on asetettu vuoteen 2015 mennessä yhteensä 160 htv:n suuruinen henkilöstön vähennysvelvoite. Vähennyksistä 60 htv on toteutettava vuoteen 2011 mennessä. Vuoden 2015 loppuun päättyvän kauden 100 htv:n vähennys on 30.3.2010 kehyspäätöksessä ajoitettu vuosille 2012 (30 htv) ja 2013 (70 htv). Varsinkin vuodelle 2013 asetettu vähennystavoite on niin suuri, että organisaatiot eivät pysty toteuttamaan sitä pelkästään luonnollisen poistuman avulla. Irtisanomistarpeen arvioidaan vastaavan 40 htv:ta vuonna 2013. Samoilta vuosilta ajoittuu kahden merkittävän tuottavuustoimenpiteen käynnistysvaihe: metsätalouden edistämisen organisaatioiden uudistus ja sähköisen asioinnin kehittäminen. Valiokunta kiinnittääkin huomiota siihen, että täysimittainen käynnistysvaihe edellyttää riittäviä, väliaikaisesti jopa kasvavia, henkilöstövoimavaroja.

Lausunto

Lausuntonaan maa- ja metsätalousvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 7 päivänä toukokuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Jari Leppä /kesk	Pentti Oinonen /ps
jäs.	Lasse Hautala /kesk	Klaus Pentti /kesk
	Hannu Hoskonen /kesk	Petri Pihlajaniemi /kok
	Anne Kalmari /kesk	Erkki Pulliainen /vihr
	Johanna Karimäki /vihr	Kari Rajamäki /sd
	Lauri Kähkönen /sd	Arto Satonen /kok
	Esa Lahtela /sd	Katja Taimela /sd
	Mats Nylund /r	Pekka Vilkuna /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Carl Selenius.